

Εθνικό Μνημόσυνο Κυριάκου Μάτση

Κυριακή, 16 Νοεμβρίου 2008

Ιερός Ναός Αποστόλου Λουκά Παλαιχωρίου

Φίλε, αδελφέ του ήρωα, αγαπητοί συγγενείς και συναγωνιστές του ήρωα αποτελεί για μένα πραγματικά μεγάλη τιμή να εκφωνήσω αυτό το λόγο για τον μεγάλο ήρωα μας τον οραματιστή και ιδεολόγο τον πάντα σύγχρονο και διορατικό Κυριάκο Μάτση που κλείνουν σήμερα 50 χρόνια από το θάνατο του.

Κυρίες και Κύριοι,

Είναι με δέος, σεβασμό και αισθήματα συγκίνησης μαζευτήκαμε σήμερα εδώ για να απονεύμουμε ύψιστη μνεία και οφειλή σε μια από τις πιο εκλεκτές μορφές της σύγχρονης κυπριακής ιστορίας, τον Κυριάκο Μάτση, που το ηρωικό του τέλος, εκείνο το μεσημέρι της 19^{ης} Νοεμβρίου 1958, δεν ήταν τίποτε άλλο παρά το επιστέγασμα μιας λαμπρής αγωνιστικής πορείας προς τα μεγάλα και ωραία και υψηλά, που τάχθηκε αυτοπροαίρετα να υπηρετεί. Ο θάνατός του στο κρησφύγετο του Δικώμου ήταν το αποκορύφωμα μιας ζωής μεστής σε νοήματα, έργα και πράξεις.

Ο ήρωας που τιμούμε σήμερα δεν υπήρξε μόνο ένας κορυφαίος αγωνιστής του απελευθερωτικού αγώνα του 1955-59. Συνιστά συγχρόνως, για μας τους μεταγενέστερους το πρότυπο του συγκροτημένου πατριώτη. Προσωπικότητα ακτινοβόλουσα, που ήθελε, μπορούσε και το κατόρθωνε, να μετουσιώνει την ιδεολογία σ'

έμπρακτη έκφραση ζωής. Την ανώτερη πνευματική αναγκαιότητα σε ρυθμό αγωνιστικής δράσης. Τον πατριωτισμό σε απαστράπτουσα αρετή. Ένα πρότυπο για όλους μας, και ειδικότερα για τους νέους και νέες αυτού του τόπου που έχουν ανάγκη από μορφές έμπνευσης και συμβολικής αγάπης προς την ιστορία μας και προς τον τόπο μας.

Γεννημένος στο Παλαιχώρι το 1926, γιος αγροτών, του Χρυστοφή και της Κυριακούς, ο Κυριάκος Μάτσης σπούδασε στο Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου και στη συνέχεια φοίτησε στη Γεωπονική Σχολή Θεσσαλονίκης, από όπου πήρε το πτυχίο του το 1951. Όσοι τον έζησαν και τον γνώρισαν τότε ως φοιτητή έχουν πολλά να λένε για τον άνθρωπο, τον οραματιστή και τον ποιητή Κυριάκο Μάτση, που ξεχώριζε για τους πύρινους λόγους, την ψυχική του καλλιέργεια και τις ηγετικές του ικανότητες.

Επιστρέφοντας στην Κύπρο αρχίζει να εργάζεται στο μεγάλο αγρόκτημα του θείου του στα Κούκλια. Ο επιστήμονας-γεωπόνος προσφέρει τις γνώσεις του στην ανάπτυξη της παραγωγής του αγροκτήματος. Μέριμνά του ήταν να δει το φτωχό αγρότη, τον είλωτα του κόπρου και του μόχθου, να ξεφεύγει από τη μιζέρια και με την εφαρμογή των νέων επιστημονικών γνώσεων και μεθόδων να δημιουργεί ένα καλύτερο αύριο.

Με την έναρξη του εθνικο-απελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ, το Αγρόκτημα των Κουκλίων όπου εργαζόταν ο Κυριάκος Μάτσης μετατρέπεται σε αγωνιστικό κέντρο. Το Land-Rover της εταιρείας με αριθμούς εγγραφής R372 χρησιμοποιείται για μεταφορά οπλισμού, βομβών, πυρομαχικών και άλλου επαναστατικού υλικού με οδηγό τον

Μάτση, που αφηφούσε το θάνατο. Η αυτοθυσία ήταν ταυτόσημη με την αγωνιστική του ύπαρξη.

Με την κατηγορία ότι ανήκει στην ΕΟΚΑ, συλλαμβάνεται από τους Άγγλους στις 9 Ιανουαρίου 1956 και τον αποστέλλουν στα ανακριτήρια της Ομορφίτας. Γνωρίζουν ότι είναι σημαντικό στέλεχος της Οργάνωσης και ότι έχει στενή επαφή με τον Διγενή. Με την παρηρησία που τον διέκρινε, δεν το αρνείται. Οι διαβόητοι ανακριτές Ρόμπινσον, ΜακΚάουαν και Χάρις τον ανακρίνουν, αλλά ο Μάτσης τους μιλά για τις παραδόσεις των Ελλήνων, για τη μοίρα της πονεμένης Ρωμιοσύνης, για το χρέος να αγωνισθεί κανείς για την ελευθερία και δε μένει μέχρι εκεί. Αντιστρέφει την πορεία των ανακρίσεων και τους ρωτά με θάρρος:

«Εσάς ποιος είναι, όμως, ο ρόλος και η αποστολή σας; Γιατί βρίσκεστε σε έναν τόπο που δεν σας θέλουν; Τι θα κάνατε εσείς αν ήσασταν στη δική μου τη θέση; Απαντήστε μου».

Τέτοια αξιοπρέπεια και τέτοια πρόκληση δεν την ανέμεναν οι στυγνοί ανακριτές. Γι' αυτό θα τον απομονώσουν και θα υποστεί τα φρικτότερα των βασανιστηρίων: Κτυπήματα, αϋπνία, ηλεκτροσόκ, αδιάλειπτες και επί εικοσιτετραώρου βάσεως ανακρίσεις. Σε καμία όμως περίπτωση η ψυχή του δεν λυγίζει. Παραμένει γενναίος και αταλάντευτος.

Ο ιδεολόγος, ο ιδεαλιστής απορρίπτει τον υλισμό και θέτει την αρετή και την πατρίδα πάνω απ' όλα. Ο Στρατάρχης Χάρτινγκ επιχειρεί να τον εξαγοράσει για να καταδώσει τον Διγενή, με το μυθικό για την εποχή εκείνη ποσό του μισού εκατομμυρίου λιρών. Ο Κυριάκος Μάτσης, όμως, έδωσε και πάλι μαθήματα αγωνιστικής αρετής στους

βασανιστές του και είχε το θάρρος να βροντοφωνάξει κατάμουτρα στο σκληρό αποικιοκράτη Χάρτινγκ, κτυπώντας τη γροθιά του στο τραπέζι:

«Εξοχότατε, ού περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα, αλλά περί αρετής. Λυπούμαι, διότι με έχετε προσβάλει με την πρότασή σας».

Διερωτώμαι πραγματικά, και λέω, πόσο το μεγαλείο της ψυχής και της αγάπης αυτού του ανθρώπου για τη πατρίδα. Πόσο όμως ισχύει σήμερα αυτή η ανάγκη. Γι' αυτό επαναλαμβάνω ότι αυτά που οφείλουμε να διδάσκουμε συνεχώς στους νέους μας είναι πρόσωπα αιωνιότητας.

Φίλες και Φίλοι,

Στις 19 του Νοέμβρη του 1958, στις μία και μισή το μεσημέρι, ο Κυριάκος Μάτσης έγραψε με την αυτόβουλη θυσία του μια από τις πιο λαμπρές σελίδες της σύγχρονης κυπριακής ιστορίας.

Στα τριάντα δύο του χρόνια, ο ωραίος βλαστός της ορεινής γης του Παλαιχωρίου, είχε την καλύτερη τύχη που ο ίδιος ονειρεύτηκε για τον εαυτό του. Επιστέγασμα των αγώνων του, ήταν όταν μέσα από το κρησφύγετό του στο Δίκωμο, βροντοφώναξε στους Άγγλους που τον είχαν περικυκλώσει:

«Όχι. Δεν παραδίδομαι. Αν θα βγω, θα βγω πυροβολώντας».

Κλεισμένος στο ασφυκτικό κρησφύγετό του δεν είχε άλλη εκλογή παρά να πεθάνει. Ο ίδιος δεν είχε άλλωστε αφήσει στην ψυχή του κανένα ηθικό περιθώριο για εκλογή. Ήταν έτοιμος για το θάνατο. Τον είχε προβλέψει στα γράμματά του, τον είχε αναλύσει στους φιλοσοφικούς

στοχασμούς του, τον είχε με σιγουριά καταγράψει στο ημερολόγιό του, τον είχε τραγουδήσει. Είχε υπογραμμίσει στο βιβλίο «Σιδηρά Διαθήκη» του Δημητρακοπούλου:

«Έκλεξε όσον ημπορής τον τρόπο του θανάτου σου, ένας ωραίος θάνατος είναι συνήθως η ευγενεστέρα πράξις της ζωής!».

Έξάλλου, έντεκα μήνες πριν από το πέρασμά του στην αθανασία, αναπολώντας τη γλυκιά ζεστασιά του πατρικού σπιτιού και βιώνοντας συγχρόνως, ψυχή τε και σώματι, το υπέρτατο χρέος προς την πατρίδα, έγραφε στους αγαπημένους γονείς του, φανερώνοντας το πώς θα αντιμετώπιζε το τελευταίο προσκλητήριο της πατρίδας:

« Αν ο καλός Θεός μας επιφυλάσση την λαμπράν τύχη να δώσωμεν την ζωήν μας για την πατρίδα, τότε η χαρά σας πρέπει να είναι απέραντη. Δεν ξέρω αν μπορεί να ονειρευτεί ένας άνθρωπος καλύτερη τύχη από αυτήν. Και δεν μπορώ να σκεφθώ γονείς που να είναι πιο περήφανοι παρά για τα παιδιά τους που έπεσαν για την πατρίδα».

Εκείνη λοιπόν την κρίσιμη ώρα, που η απόφαση της θυσίας από καιρό είχε κατασταλάξει στη ψυχή του, τρία πράγματα σκέφτηκε να κάνει: να κάψει τα έγγραφα της ΕΟΚΑ, να διώξει τους δύο συντρόφους του και να γεμίσει το όπλο του. Οι Άγγλοι αν και πολύ περισσότεροι φοβήθηκαν και προτίμησαν τη σιγουριά της ρίψης χειρομβοβίδων.

Ο Μάτσης κείτονταν στο μικρό κρυσφήγετο του, αλλά η ψυχή του είχε βρει τη θέση της στο πάνθεον των ηρώων.

Από εκείνη την ημέρα της θυσίας του, το κρησφύγετό του στο Δίκωμο έγινε σημείο αναφοράς στη σύγχρονη κυπριακή ιστορία, ως ένα από τα σημαντικότερα μνημεία ηρωισμού και αντρειάς του απελευθερωτικού μας αγώνα. Ένός αγώνα που κοσμεί την Ιστορία ως μια κορυφαία εκδήλωση αγωνιστικού ήθους και αρετής και ως μια γενναία υπέρβαση στον υπέροχο κόσμο των ωραίων ιδανικών και αξιών της ζωής.

Αγαπητοί Συμπατριώτες,

Ο Κυριάκος Μάτσης ήταν μια προσωπικότητα που τάχθηκε στην υπηρεσία του οικουμενικού ανθρώπου και στην κατάσχυση πανανθρώπινων αξιών και ιδανικών. Διαπνεόταν δέ από αρχές και αξίες που ανεπιφύλακτα θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι αντικατοπτρίζουν τις σύγχρονες ευρωπαϊκές αντιλήψεις. Διέθετε τη δύναμη που χρειαζόταν, για το θεμελίωμα της πίστης πως το πρότυπο του ανθρώπου μπορούσε να καλλιεργηθεί σ' οποιοδήποτε μέρος της γης, ν' ανθίσει και να καρπίσει, φτάνει να υπήρχε η προδιάθεση της ανθρωπιάς και η πνοή της λεβεντιάς που θα θέριευε τον άνθρωπο. Τον άνθρωπο που θα 'σκυβε στη γη, θα την έσκαφτε με δημιουργικό σθένος, θα την πότιζε με τον τίμιο ιδρώτα του και θα εμπνεόταν από τη θέληση να 'ναι λυτρωμένος και λεύτερος.

Το ακόλουθο απόσπασμα από την επιστολή του σε φίλο του το 1958 είναι χαρακτηριστικό:

«Να γιατί δε νοιάζομαι αν τη γη αυτή τη ζουν Τούρκοι για Έλληνες, Εβραίοι για ..... Εκείνο που έχει αξία είναι να τη ζουν αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα τους και να περπατούν πάνω της ελεύθεροι,

διαφεντευτές της, κυρίαρχοί της. Ν' αναπνέουν περήφανοι τον αέρα της που να 'ναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς, λεβεντοσύνης. Όχι πνίχτης»...

Ο λόγος του Μάτση, σήμερα- μισό αιώνα μετά την ένδοξή του θυσία, είναι λόγος διαχρονικός, γιατί πηγάζει από αξίες οικουμενικές, οι οποίες έχουν ως κέντρο αναφοράς τους τον άνθρωπο. Η πίστη του στην ελευθερία και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια στάθηκαν οι παντοτινοί σύντροφοί του.

Τιμώντας λοιπόν σήμερα, τον ήρωα Κυριάκο Μάτση, ο οποίος αντιτάχθηκε και με την γραφίδα του, αλλά και με το όπλο του σε κάθε μορφή ολοκληρωτισμού και καταπίεσης, αντλούμε από τον ηρωισμό και τη φιλοσοφημένη προσωπικότητά του, όλες εκείνες τις αξίες και τα ιδανικά που τόσο πολύ τα χρειαζόμαστε κι εμείς σήμερα, για την ευόδωση του αντικατοχικού μας αγώνα.

Ιδιαίτερα σήμερα, που ανήκουμε πλέον στη μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια, η ελπίδα και η αισιοδοξία του λαού μας για ένα καλύτερο αύριο είναι περισσότερο από ποτέ άλλοτε δικαιολογημένες. Στόχος μας είναι να αποκαταστήσουμε τα καταπατημένα δικαιώματα ολόκληρου του κυπριακού λαού. Κι αυτό μπορεί να γίνει μόνο με την εξεύρεση μιας ειρηνικής και δίκαιης λύσης του κυπριακού προβλήματος, με βάση τα ψηφίσματα του ΟΗΕ και τις αρχές και αξίες πάνω στις οποίες θεμελιώθηκε η ευρωπαϊκή ενοποίηση. Η λύση αυτή θα πρέπει απαραίτητα να απαλλάσσει το νησί μας από τα στρατεύματα κατοχής, τους έποικους και τα επεμβατικά δικαιώματα, και να εγγυάται την